

แนวทางการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี

ตามหลักพุทธสันติวิธี

Mahatma Gandhi's Peace building According to Buddhist Peaceful Means

ณัฐศิษย์ เดชาพิพัฒน์กุล, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, และ พูนสุข มาศรีสร้างสรรค์
Nattasit Dachapipatkhon, Phramaha Hansa Dhammahaso
and Poonsuk Masrungson

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Email: nattasit38@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. ศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี 2. ศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธศาสนา และ 3. วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยคุณภาพ และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

ผลการศึกษาวิจัย พบว่า

1. แนวทางการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี ได้รับอิทธิพลจากการขัดเกลาทางสังคมระหว่างศาสนาต่างๆ การใช้วิธีต่อสู้ทางการเมืองแบบ “อหิงสา” เป็นระบบจริยธรรมของอินเดีย คือการไม่ใช้ความรุนแรง และเน้นพลังแห่งความรัก ความดีงามมาแก้ปัญหาทางการเมือง มหาตมะ คานธี ยึดหลักสัจยาเคราะห์ 2 อย่างคือ 1) สัจธรรมและศรัทธาในสัจธรรม และ 2) การดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

2. แนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธศาสนา ในหลักธรรมพละ 5 ประกอบด้วย 1) ศรัทธาพละ กำลังแห่งความเชื่อควบคุมความสงสัย 2) วิริยะพละ กำลังแห่งความเพียรควบคุมความเกียจคร้าน 3) สติพละ ความระลึกได้ กำลังแห่งการควบคุมความประมาท การไม่ใส่ใจ ใจลอย ไร้สติ 4) สมาธิพละ ความตั้งใจมั่น กำลังแห่งการควบคุมจิตให้ตั้งมั่น และ 5) ปัญญาพละ ความรอบรู้ กำลังการควบคุมความเพิกเฉย ไม่สนใจ หลงงมงาย

3. การวิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติ พบว่า มหาตมะ คานธี สร้างสันติภาพด้วยหลักการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง โดยใช้หลักอหิงสาและสัจยาเคราะห์ ที่ต้องอาศัยความรักในเพื่อนมนุษย์ แม้ว่าผู้หนึ่งจะเป็นศัตรู การใช้ความไม่รุนแรงนี้เป็นการใช้ความศรัทธาความเชื่อ ความวิริยะอุตสาหะ สมาธิ สติ ปัญญา

ความสำคัญ: การสร้างสันติภาพ; มหาตมะ คานธี; พุทธสันติวิธี

Abstract

This thesis aimed to 1) study the way of Mahatma Gandhi's Peace building, 2) to study the way of peace building according to Buddhism, and 3) to analyze Mahatma Gandhi's peace building according to Buddhist peaceful means.

From the research, it is found the followings:

1. The way of Mahatma Gandhi's peace building is influential by the social refinement among various religions. The use of Ahimsa, the Non-violence, as political fighting means is the ethical system of India, and the emphasizing the power of love and virtue is for solving political problems; political leaders have to yield such objectives. Gandhi emphasized the Dhamma for everyone in the society; in politics he successfully applied 'Ahimsa'. Satyagraha is not the use of violence; it is both the administrative principle and the distinguish political-fighting process of Mahatma Gandhi of which was the fighting between the good and the evil. Satyagraha is based on the 2 principles: 1) The truth and the trust in truth, and 2) The continual and consistent actuation.

2. The way of peacebuilding according to Buddhism by Bala consists of 1) Saddha Bala: the energy of controlling confidence, 2) Viriya Bala: the energy of effort controlling laziness, 3) Sati Bala: Mindfulness: the energy of controlling carelessness, un-attention, absent mind and the lack of mindfulness, 4) Samadhi Bala: Concentration: the controlling of attentiveness, and 5) Panna: Wisdom: the energy of controlling neglecting and false belief.

3) In analyzing Mahatma Gandhi's peacebuilding according to Buddhist peaceful means, it is found that the peace the Mahatma Gandhi built was with the avoidance of performing violence by applying Ahimsa and Satyagraha that love among fellowmen must be concerned despite some of them might be enemies. The handling of non-violence is of the application of belief, hard effort, concentration, mindfulness and wisdom.

Keywords: Mahatma Gandhi; Peace building; Buddhist Peaceful Means

บทนำ

โลกนี้มีความขัดแย้งในหลายมิติ ในยุคโลกาภิวัตน์นั้น เป็นสังคมที่มีความซับซ้อนสูง นอกจากนั้นยังเป็นสังคมที่หลากหลายไปด้วยค่านิยม ทัศนคติ ภาษา ศาสนา ความต้องการ ผลประโยชน์ และกลุ่มชาติพันธุ์ ที่พยายามจะดำรงและรักษาความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มตัวเองเอาไว้ สาเหตุของความขัดแย้งมาจากตัวแปรที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน เช่น ตัวแปรที่เกี่ยวกับการแสวงหาความต้องการในการดำรงชีพของคน อันทำให้เกิดความขัดแย้งเพื่อแสวงหาการควบคุมภาวะแวดล้อมของมนุษย์ ตัวแปรทางจิตวิทยา ได้แก่ความต้องการ และการขัดแย้งอำนาจของมนุษย์ สำหรับตัวแปรทางสภาพภูมิศาสตร์ก่อให้เกิดกรณีพิพาทด้านพรมแดนระหว่างประเทศ ตัวแปรทางสังคมเศรษฐกิจทำให้เกิดความขัดแย้งทางชนชั้น และการช่วงชิงทรัพยากรในระดับชาติด้วยรูปแบบต่างๆ ส่วนตัวแปรทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดความขัดแย้งทางด้านศาสนา (Satha-anan, 1986) นอกจากนี้ในทัศนะของเจมส์ โค (James Kho) อธิบายว่า ความขัดแย้งเป็นการต่อสู้กันระหว่างความคิด ความเห็น ความสนใจ ผลประโยชน์ ค่านิยม แนวทาง อำนาจ สถานภาพ และทรัพยากร ซึ่งความขัดแย้งในลักษณะนี้อาจจะเกิดขึ้นภายในบุคคลเพียงคนเดียว หรือเป็นการขัดแย้งระหว่างบุคคล หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่มองค์กร หรือระหว่างองค์กรกับองค์กร หรือระหว่างกลุ่มบุคคลหลายคนที่อยู่ในกลุ่มหนึ่งกับอีกกลุ่มหนึ่ง หรือกับอีกหลายๆ กลุ่มของบุคคล (Watthanasap et al., 2002)

มหาตมะ คานธี เป็นนักคิดและผู้นำชาตินิยมอินเดีย ได้นำประเทศอินเดียให้เป็นเอกราชจากจักรวรรดิอังกฤษ “ท่านมหาตมะ คานธี เป็นบุคคลสำคัญในฐานะนักการเมืองและนักปรัชญาของโลก ความคิดของท่านมีอิทธิพลมากต่อโลกปัจจุบัน” (Adiwattanasit, 1981) สัตยาเคราะห์เป็นหนึ่งในความคิดที่ท่านมหาตมะ คานธี ได้นำเสนอเพื่อจัดการความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากคำสอนของศาสนาฮินดูที่ท่านนับถือ สัตยาเคราะห์เป็นปฏิบัติการที่ต่อสู้เพื่อความยุติธรรม โดยสันติวิธีท่านมหาตมะ คานธี จึงได้นำสัตยาเคราะห์มาแก้ไขปัญหาทางการเมืองด้วยการนำสัตยาเคราะห์มาปฏิบัติแทนวิธีการที่รุนแรงในการเรียกร้องความไม่เป็นธรรม และต่อต้านรัฐบาลอังกฤษที่ใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมกับประชาชนอินเดียผู้ถูกปกครองเช่น กรณีที่รัฐบาลอังกฤษออกกฎหมายเก็บภาษีเกลือในราคาสูงและรัฐบาลผูกขาดการทำ เกลือในปี ค.ศ. 1930 การออกกฎหมายเกลือในครั้งนี้สร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนจำนวนมาก โดยเฉพาะคนยากจนซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของอินเดียปฏิบัติการสัตยาเคราะห์เป็นปฏิบัติการที่มหาตมะ คานธีนำมาใช้แทนวิธีการที่รุนแรง สัตยาเคราะห์ไม่ใช่ปฏิบัติการของคนอ่อนแอแต่เป็นปฏิบัติการที่ต่อสู้ด้วยความอดทนเพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม ด้วยวิธีที่สงบไม่ใช้กำลังความรุนแรง (Satha-anan, 1991) มหาตมะคานธีได้สั่งสอนให้ประชาชนเลือกในหลักการทั่วไปนี้ และนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความอสังคยทั้งหลาย การใช้วิธีหิงสาในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง เราจะเห็นทุกยุคทุกสมัยในการใช้อำนาจและความรุนแรงในการสร้างหรือแก้ไขความขัดแย้ง แต่อหิงสาเป็นความพยายามแก้ไขปัญหาคด้วยความไม่รุนแรง เรียกร้องสิ่งที่ถูกต้องอย่างสงบ โดยเชื่อว่าท้ายสุดแล้วสิ่งที่จะต้องชนะเสมอ ซึ่งมหาตมะ คานธี ได้นำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาระหว่างชาวมุสลิมกับชาวฮินดู โดยมหาตมะ คานธีเป็นผู้ชักชวนให้ชาวมุสลิมกับ

ชาวอินดูรักกันและเข้าใจกัน เช่นเดียวกับที่รักชนกลุ่มอื่นๆ เพราะมีความเชื่อว่าต่างก็เป็นบุตรของพระเจ้าในดินแดนแห่งพระเจ้าด้วยกันทั้งสิ้น และด้วยการรณรงค์ตามหลักการของคานธี สามารถระงับข้อพิพาทระหว่างกลุ่มชนและได้รับการยอมรับนับถือทั้งฝ่ายคานธี และฝ่ายตรงข้ามด้วย จนทำให้เชื่อมสมานกลุ่มคนในชาติโดยใช้หลักอหิงสา คือการไม่เบียดเบียนจนทำให้ชาวอินเดียนสามารถอยู่ร่วมกับประเทศอังกฤษ ได้อย่างมีศักดิ์ศรี

เหตุผลในการศึกษาเพราะมหาดมะ คานธี ได้พยายามแก้ไขปัญหาคัดแย้งระหว่างชาวมุสลิมและชาวอินดู สอดคล้องกับหลักการอันเป็นอุดมการณ์สำคัญของท่านที่ท่านยึดถือ แนวทางนี้มีพื้นฐานมาจากปรัชญาธรรมะ มิใช่กุศโลบายทางการเมืองแต่เป็นแนวทางที่ยึดมั่นในสัจจะมากกว่าอรรถประโยชน์ ดังนั้นจึงเป็นที่เลื่อมใสและเข้าถึงจิตวิญญาณของประชาชนประชาชนอินเดียที่มีความผูกพันกับศาสนาอย่างลึกซึ้ง คือหลักสัจยาเคราะห์ คือการยึดมั่นในความจริง เพราะความจริงเป็นสัจจะ ก็คือพระเจ้าสูงสุดที่มนุษย์บรรลุแล้ว จะถึงความหลุดพ้นในที่สุด วิถีทางที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายนี้ก็คือ อหิงสาหรือการไม่ใช้ความรุนแรง ผู้วิจัยนี้จึงสนใจที่จะนำแนวทางของมหาดมะ คานธี มานำเสนอเพื่อเป็นทางเลือกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้กรอบพุทธสันติวิธี โดยนำเสนอหลักพละ 5 ซึ่งสัมพันธ์กับการสร้างอำนาจทั้งภายในและภายนอกของสังคมไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพตามหลักพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างสันติภาพของมหาดมะ คานธี
3. เพื่อวิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาดมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์ (Analytical Qualitative Research) โดยศึกษา ค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary investigation) มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

- รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา มหาภูทกปาฐะและปกรณ์วิเสสทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย
- รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ส่วนที่เป็นคำอธิบายจากเอกสารหนังสือและตำราต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
- วิเคราะห์อธิบายความและแสดงเหตุผลเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนมากที่สุด
- รวบรวมเรียบเรียงข้อมูลและนำเสนอผลงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. การสร้างสันติภาพตามหลักพุทธศาสนา

ผู้วิจัยนำเสนอ เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท พละ 5 ในคัมภีร์พุทธศาสนาเถรวาท มีหลักคำสอนที่หลากหลาย ที่จะนำมาใช้เป็นแรงขับเคลื่อนในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติวิธี และนำมาเป็นแนวทาง แก้ไขปัญหาในการดำรงชีวิต ผู้วิจัยจึงควร และนำเสนอในงานวิจัยในหัวข้อเรื่องของการการวิจัย วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี โดยนำหลักธรรมพละ 5 มาวิเคราะห์ประยุกต์ บูรณาการใช้ดังกล่าวมา

เพราะหลักธรรม พละ 5 เปรียบเสมือนเป็นตัวกระตุ้นให้มีพลังในการสร้างสรรค์ เป็นแรงบันดาลใจในทุกมุมมอง ที่ควรนำมาเป็นหลักธรรม พละ 5 (Thai Tipitaka) จึงหมายถึงกำลังแรง ความเข้มแข็ง ที่ทำให้เข้มแข็งได้แม้แต่กำลังแห่งมาร ทำให้สามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ตรงไปตลอดไปอย่างมีความสุข บำเพ็ญกิจอย่างบริสุทธิ์ และเต็มที ซึ่งประกอบด้วย สัทธิยาพละ กำลังคือ ศรัทธา (1) วิริยะพละ กำลังคือวิริยะ (1) สติพละ กำลังคือ สติ (1) สมาธิพละ กำลังคือ สมาธิ (1) ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา (Thai Tipitaka 22/12/16)

ศรัทธา หมายถึง กำลังคือศรัทธา ความเชื่อมั่น ใจที่มั่นคง อยู่กับสิ่งนั้น ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่ออันประกอบด้วยปัญญา เป็นความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความเชื่อมั่นในสิ่งที่ตรงไป ความเลื่อมใสซาบซึ้งขึ้นใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจโน้มน้อมมุ่งแล่นไปตามไปปรับคุณภาพดีในบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ ความมั่นใจในความจริง ความดี สิ่งตรงไปและในการทำความดีที่ไม่รู้ไหลตื้นตื้นไปตามลักษณะอาการภายนอก (P.A. Payutto, 2015) ในความหมายนี้ผู้วิจัยหมายถึง ความเชื่อมั่นในสันติภาพ เชื่อว่าสภาวะที่สังคม มีความสงบสุขปราศจากความรุนแรง ผู้คนมีสิทธิและเสรีภาพ ศักดิ์ศรี ของความเป็นมนุษย์ ได้รับความเคารพ ปราศจากการเอารัดเอาเปรียบ มีความยุติธรรม มีความสมดุลทางธรรมชาติ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ไม่มีการทำร้ายกัน เป็นสันติภาพอย่างแท้จริง

วิริยะพละ หมายถึงกำลังความพากเพียร พยายาม ความอดุสาหะ ไม่ท้อถอย เป็นกำลังที่เกิดต่อจากศรัทธา ตามศรัทธาทำให้เกิดความมั่นใจ เมื่อมั่นใจแล้วก็พยายามลงมือทำ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ พลังของวิริยะ ที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้น ต้องเป็นไปในลักษณะที่ค่อยเป็นค่อยไป แต่ดำเนินต่อเนื่องไม่มีหยุดท้อถอย ล้มเลิกกลางคัน การจะทำให้สังคมมีความสมดุล ผู้คนมีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน โดยไม่มีความเหลื่อมล้ำ และปราศจากความรุนแรง เป็นสังคมแห่งสันติภาพ ไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากผู้คนในสังคม ถูกหล่อหลอม จากบริบทที่ต่างกัน อัตตาของการยึดมั่น ถือมั่น ย่อมต่างกัน ฉะนั้นการสร้างสันติภาพ จำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นในวิริยะ

สติพละ หมายถึง กำลังคือสติ สติคือความระลึกได้ไม่ลืมเลือนเป็นกำลังสำคัญภายในที่คอยเตือนใจคนเราให้นึกก่อนทำ นึกก่อนพูด การมีสติทำให้ไม่ผลุนผลัน ขาดความยั้งคิด การไม่ยั้งคิด การปล่อยวางสติ

ถือเป็นการตั้งอยู่ในความประมาท อาจทำให้เกิดความวิตติเสียหายขึ้นได้ การสร้างสันติภาพก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสันติภายในหรือสร้างสันติภาพในสังคม จำต้องสร้างสันติพลให้เกิดขึ้นในตน การมีสติคิดรอบคอบนั้น เป็นเหตุให้มองเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง หรือสถานการณ์ที่กำลังเผชิญ ระหว่างที่กำลังสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคม อย่างโปร่ง สติจะเป็นสิ่งที่คอยควบคุมให้เดินหน้าเมื่อถึงเวลา และถอยหลังเมื่อจำเป็นในทางที่ถูกต้องเสมอ หากขาดสติเสียแล้ว อาจดันทุรังอย่างไร้จุดหมายปลายทาง นอกจากสร้างสันติภาพไม่สำเร็จแล้ว อาจยังก่อให้เกิดความขัดแย้ง เกิดหายนะในสังคมอีกด้วย

สมาธิพละ หมายถึง กำลังคือสมาธิ สมาธิในความหมายนี้ ผู้วิจัยหมายถึง ความตั้งใจมั่นเป็นกำลังภายในที่สำคัญ เพราะเป็นเหตุให้จิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหว เมื่อถูกกระทบ ไม่ท้อแท้เมื่อเจออุปสรรค ใจที่เป็นสมาธิแน่นแน มั่นคงไม่หวั่นไหว ไปตามกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้น มั่นคงกับศรัทธา มั่นคงกับวิริยะ มั่นคงกับสติ เป็นเหตุให้สิ่งที่เพียรพยายามทำอยู่ดำเนินไปได้เรื่อยๆ จนกระทั่งสำเร็จ ไม่ชะงักหรือล้มเลิกกลางคัน หากเมื่อใดใจที่ขาดความมุ่งมั่นในการสร้างสันติภาพ หวั่นไหวไปตามกระแสต่างๆ ที่เกิดขึ้น ก็จะทำให้ความเชื่อ ความมุ่งมั่น และความเพียรที่มีอยู่คลายไป ใจก็บังเกิดความท้อแท้สิ้นหวัง ท้ายสุดก็จะยอมถอย และสันติภาพก็จักไม่มีวันบังเกิดขึ้นจริง

ปัญญาพละ หมายถึง กำลังคือปัญญา ปัญญาในความหมายนี้ ผู้วิจัยหมายถึง ความฉลาดรอบรู้ ความพินิจพิจารณาถี่ถ้วน รู้ทุกแง่มุม ทั้งด้านที่เป็นคุณและโทษ คอยกำกับควบคุมให้ใช้พลังกำลังที่มีอยู่ไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ ถูกต้อง หากมีความฉลาดรอบรู้ ความพินิจพิจารณาถี่ถ้วน รู้ทุกแง่มุมทั้งด้านที่เป็นคุณและโทษ คอยกำกับควบคุมให้ใช้พลังกำลังที่มีอยู่ไปในทิศทางที่เกิดประโยชน์ ถูกต้อง หากมีความฉลาดรอบรู้ แต่นำไปใช้ประโยชน์ในทางคดโกง ย่อมเกิดความเสียหายแน่นอน

ดังนั้น พละ 5 จึงเปรียบเสมือนเป็นพลังผลักดัน ทำให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจให้เกิดศรัทธาในสัมมาทิฐิ เกิดแรงกระตุ้นหนุนส่งความเพียร ประพฤติ ปฏิบัติ บำเพ็ญ ด้วยความบริสุทธิ์อย่างเต็มที่ ไม่มีกิเลสหรือความทุกข์เข้ามาบั่นทอน หรือบีบคั้น ครอบงำจิตใจ และทำให้ได้สร้างสรรค์หาวิธีสร้างสันติสุข สร้างสรรค์สันติภาพ ได้อย่างเต็มที่เต็มพลัง เป็นต้น

2. แนวทางการสร้างสันติภาพของมหาตมะ คานธี

มหาตมะ คานธี มีหีบห่อของชาวอินเดีย และเป็นชาวอินเดียที่คนทั่วโลกรู้จัก ยกย่องได้ในความกล้าหาญ ความเสียสละ อดทนต่อสู้ จนประเทศอินเดียได้รับเอกราชจากอังกฤษ ด้วยวิธีการไม่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จในหลักการและการปฏิบัติที่ทุกคนรู้จัก คือ หลักอหิงสา หลักสัตยาเคราะห์ และหลักสัจจะ โดยเริ่มต้นด้วยการไม่เห็นแก่ตัว การอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเสมอภาคสมถะ ถ่อมตน เรียบง่าย ตีตดิน ไม่ทะเยอทะยาน มีความหนักแน่น จริงใจ เข้าได้กับคนทุกระดับโดยสิ่งเหล่านี้ได้รับการหล่อหลอมจากการเลี้ยงดูของครอบครัว การเรียนรู้ และแนวทางศาสนา ปัจจัยดังกล่าวส่งผลเป็นบ้ำหล่อมให้มหาตมะ คานธีเป็นบุคคลผู้ซึ่งมวลชนเกิดพลังศรัทธาอย่างมากมากลายเป็นพลังของการสร้างสันติภาพ

มหาตมะ คานธี กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของคนสามัญที่ต่อสู้กับระบอบการปกครองอันไม่ชอบธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิของตน หลักการของอหิงสาอันเป็นแนวคิดของศาสนาฮินดูนั้นคือการไม่เบียดเบียน การเว้นจากการทำร้าย ถึงแม้จะถูกทำร้ายก่อนก็ไม่ตอบโต้ด้วยความรุนแรง กรณีกฎหมายเกลือ (Louis Fischer, 1982) เป็นการเรียกเก็บภาษีเกลือที่คนอินเดียใช้ในการยั้งชีพ ประเทศอังกฤษได้เก็บภาษีเกลือ ซึ่งได้สร้างภาระให้กับชาวอินเดียที่ยากจนเป็นอย่างมาก ด้วยคนยากจนบริโภคเกลือมากกว่าคนที่ร่ำรวย คานธีได้ประกาศว่าจะยึดถือแนวทางสันติวิธี และขอให้มาเจรจาย่างเท่าเทียมร่วมกัน แต่ถ้าข้อเรียกร้องไม่ได้ผลก็จะทำการดื้อแพ่งต่อกฎหมายเกลือ แต่ก็ไม่มีใครตอบสนองจากผู้มีอำนาจ คานธีจึงได้ละเมิดกฎหมายที่มีบทลงโทษผู้ที่ไม่ซื้อเกลือจากรัฐบาล ซึ่งเกลือนั้นผูกขาดโดยรัฐบาล

จะเห็นได้ มหาตมะ คานธี มหาบุรุษของอินเดีย ผู้ที่ได้นำศาสนาและการเมืองมาปฏิบัติควบคู่กันเพื่อใช้ในการนำสันติภาพและความยุติธรรมมอบให้กับชาวอินเดีย กับการเอาชนะใจตนเองโดยไม่หวังผลตอบแทน และด้วยการต่อสู้แบบสันติวิธีที่ไร้ความรุนแรง แต่มหาตมะ คานธีมีอาวุธที่สำคัญ คือพลังแห่งความรัก พลังแห่งความจริง พลังแห่งจิตวิญญาณ ซึ่งเชื่อมโยงถึงความยุติธรรม ซึ่งสันติภาพกับความยุติธรรมรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน จนอินเดียได้รับความยุติธรรมและได้รับเอกราชจากอังกฤษ

3. วิเคราะห์แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติ

การสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ด้วยหลักการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง โดยใช้หลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ ที่ต้องอาศัยความรักในเพื่อนมนุษย์ แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู การใช้ความไม่รุนแรงนี้เป็นการใช้ความศรัทธาความเชื่อ ความวิริยะอุตสาหะ สมาธิ สติ ปัญญา ดังนั้นแนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี จึงเป็นแบบอย่างกับผู้นำในยุคต่อมา เช่น เนลสัน แมนเดลา และชื่อเสียงของมหาตมะ คานธี ยังคงเป็นที่กล่าวขานถึงทั่วทุกมุมโลกสมกับคำกล่าวของอัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ กล่าวถึงมหาตมะ คานธีว่า “เป็นผู้นำของประชาชนโดยไม่ต้องอาศัยอำนาจจากสิ่งภายนอกเป็นนักต่อสู้ที่ยิ่งใหญ่ผู้ดำเนินการใช้กำลังรบ เป็นบุคคลผู้เปี่ยมไปด้วยสติปัญญาและความอ่อนน้อมถ่อมตน ผู้มีพลกำลังคือความเด็ดเดี่ยวและความเสมอต้นเสมอปลายอย่างไม่เปลี่ยนแปลง เป็นบุคคลที่อุทิศกำลังทั้งหมดเพื่อยกระดับจิตใจและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เป็นบุคคลที่เผชิญหน้ากับความก้าวร้าวโหดเหี้ยมของยุโรป ด้วยศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ธรรมดาตนเอง และทุกครั้งก็สามารถอยู่เหนือกว่า”

ศรัทธาพละกับการสร้างสันติภาพ

คานธี เป็นผู้นำคนสำคัญในการเคลื่อนไหวเรียกร้องอิสรภาพของอินเดีย จากการเป็นอาณานิคมของอังกฤษ โดยใช้วิธี อหิงสา ซึ่งภายหลังได้กลายเป็นต้นแบบของการประท้วงแบบสันติที่ได้รับการยกย่อง มหาตมะ คานธี เริ่มเข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนผ่านทางความคิดทางการเมือง เนื่องจากกฎหมายใหม่กำหนดให้ชาวอินเดียทุกคนจะต้องเข้ารับการจดทะเบียนและพิมพ์ลายนิ้วมือ ข้อบังคับนี้รวมถึงการให้หญิงชาวอินเดียต้องเปลื้องผ้าต่อหน้าตำรวจผิวขาว เพื่อกรอกดำนิรูปพรรณลงในทะเบียนด้วย ด้วยความโกรธแค้น

ชาวอินเดียประมาณ 3,000 คน มารวมตัวกันที่เมืองโยฮันเนสเบิร์ก เพื่อวางแผนการตอบโต้ เขาลุกขึ้นแล้วก็พูดว่า “เราจะสวดขอต่อพระเป็นเจ้าว่า เราจะเข้าคุก และเราจะอยู่ในนั้นจนกว่ากฎหมายนี้จะถูกเพิกถอน และเราจะยอม” คำพูดของเขาจุดประกายให้เกิดการต่อต้านครั้งยิ่งใหญ่เป็นประวัติศาสตร์ของมวลชน ผู้ประท้วงกระทำตามอย่างคานธี พวกเขาอดทนต่อการทุบตีของตำรวจ ยอมรับความเจ็บปวดอย่างกล้าหาญ โดยไม่ตอบโต้

ในปี 1906 ในระหว่างการประท้วงกฎหมายฉบับใหม่ที่บังคับให้ชาวอินเดียต้องลงทะเบียนกับทางการ คานธีได้ใช้วิธีการต่อสู้ที่เรียกว่า “สัตยาเคราะห์” หรือการต่อสู้คัดค้านโดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นครั้งแรก เขาเรียกร้องให้ชาวอินเดียปฏิเสธที่จะทำตามกฎหมายและยินยอมรับโทษ แทนการต่อต้านโดยใช้ความรุนแรง แนวคิดดังกล่าวได้รับการตอบรับจากชาวอินเดีย ตลอดระยะเวลา 7 ปีของการต่อสู้ มีชาวอินเดียหลายพันคนถูกคุมขัง บางคนถูกโบย หรือกระทั่งถูกยิง จนทำให้รัฐบาลแอฟริกาใต้ถูกกดดันจากการใช้ความรุนแรงกับผู้ที่ประท้วงโดยสันติ และต้องเจรจาประนีประนอมกับคานธีในที่สุด

รูปแบบการต่อต้านโดยไม่ใช้ความรุนแรงด้วยการปิดล้อมศูนย์ลงทะเบียนอย่างสันติ เผาบัตรลงทะเบียน ทำให้เกิดการจับกุมและเกิดการลงโทษอย่างสง่างามตามที่ถูกต้องสิ้น การประท้วงของคานธี ส่งผลให้เกิดการรอมชอมบางประการซึ่งน้อยกว่าการเรียกร้องเดิมของเขา ปฏิบัติการสัตยาเคราะห์ เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่งโดยมีสตรีและคนงานเหมืองชาวอินเดียเข้าร่วมต่อต้านมาตรการต่างๆ เช่น การเก็บภาษีรัชูปการ การปฏิเสธการรับรองการแต่งงานของชาวอินเดีย ระเบียบการเข้าเมือง และระบบแรงงานตามสัญญาผูกมัด การประท้วงครั้งนี้ประสบความสำเร็จอย่างท่วมท้นและนำไปสู่หนทางออกกฎหมายผ่อนปรนการจำกัดสิทธิ ในปี ค.ศ. 1914

ด้วยความเชื่อความศรัทธาที่แน่วแน่ในคุณงามความดีว่าทำดีได้ดี เมื่อศรัทธาว่ามนุษย์ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ตลอดระยะเวลาในแอฟริกาใต้ของคานธี ทำให้การรวมตัวของคนอินเดียที่เข้ามาอยู่ในแอฟริกาใต้ มีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นโดยการเรียกร้องตามแนวของคานธี เรื่องสัตยาเคราะห์ การรวมกันเป็นกลุ่มสามารถเป็นแรงกดดันได้ไม่มากนักแต่กระนั้น จำต้องอาศัยพลัง คือ หัวใจ ความอดกลั้น ของชาวอินเดียที่อาศัยในแอฟริกาใต้อีกด้วย การใช้ความพยายามในด้านการเรียกร้องของ คานธี เห็นเป็นรูปธรรมและเป็นประโยชน์แก่คนในชนชาติอินเดียในแอฟริกาใต้ และยังผลให้เกิดแก่คนในชนชาติอื่นอีกด้วย

วิริยะพละกับการสร้างสันติภาพ

การเดินทางกลับมาประเทศอินเดียของคานธี ช่วงแรกคานธีเดินทางไปทั่วประเทศด้วยการ “ปิดหู ปิดตา ปิดปาก” ดังคำแนะนำของ ครูทงการเมือง” ของโคปาลา กฤษณะ โคขเล การสังเกตทำให้เขาสรุปได้ 2 ประการ คือ

1) การเรียกร้องเอกราชจะยังไม่ใช้วาระ แต่ก็มี การต่อต้านกฎข้อบังคับที่กดขี่ของอาณานิคมขึ้นเรื่อยๆ

2) อินเดียอยู่ในสภาวะ “เสื่อมถอย” สืบเนื่องจากการปกครองโดยต่างชาตินานหลายทศวรรษ เป็นเหตุให้ชาวอินเดียแตกแยก แบ่งชนชั้นวรรณะ หัวอ่อน ขาดสำนึกทางสังคมและคุณธรรมของพลเมือง นอกเสียจากจะได้รับชีวิตใหม่ “เกิดใหม่”

คานธีเดินทางกลับอินเดียในปี ค.ศ. 1915 และเริ่มดำเนินงานทางด้านการแก้ไขปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เขาจัดการประท้วงกีดกันบรรดาเจ้าที่ดินซึ่งรัฐบาลอังกฤษให้การหนุนหลัง เพื่อลดการกดขี่ขูดรีด และแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหาร เขารวบรวมทีมงานอาสาสมัครตระเวนไปตามหมู่บ้านต่างๆ เพื่อเรียนรู้ปัญหาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้าน มีการสร้างโรงเรียน โรงพยาบาล และกระตุ้นให้ชาวบ้านต่อสู้กับการถูกกดขี่ขูดรีด

ต่อมาได้มีการรวมพลังกันต่อสู้เพื่ออิสรภาพของอินเดีย มีการตั้งพรรคการเมืองชื่อพรรค National Congress ขึ้น จุดประสงค์มิได้เล่นการเมือง แต่มุ่งไปที่การหาทางปลดปล่อยอินเดียให้เป็นเอกราช มีการรณรงค์ให้ความรู้และปลุกระดมความเป็นชาตินิยมขึ้นในอินเดีย นำโดยคานธี ซึ่งชาวอินเดียเรียกด้วยความยกย่องว่า “มหาตมะ” (Mahatama แปลว่า Great Soul) ผู้ใช้วิธีอหิงสา (non-violence) ต่อสู้กับผู้ปกครองอังกฤษอย่างเงี้ยบๆ คานธีเป็นผู้นำชาวอินเดียทั้งประเทศทำการประท้วงอย่างสันติในปี ค.ศ. 1922 และได้นำชาวอินเดียต่อต้านกฎหมายเรียกเก็บภาษีเกลือของอังกฤษในปี ค.ศ. 1930 และเดินขบวนครั้งใหญ่ เรียกร้องให้อังกฤษปลดปล่อยอินเดียในปี ค.ศ. 1942 มีการก่อการจลาจลกลางเมืองจนถึงขั้นนองเลือดเกิดขึ้นในหลายเมืองของอินเดีย เหตุการณ์เหล่านี้บีบบังคับให้อังกฤษต้องทำความตกลงยอมยกอำนาจการปกครองประเทศให้อินเดีย ในวันที่ 15 สิงหาคม ค.ศ. 1947 ซึ่งชาวอินเดียถือว่าเป็นวันประกาศอิสรภาพและวันหยุดราชการของประเทศ

“หนทางแห่งความดีนั้น ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า บุคคลผู้ต้องการประกอบคุณงามความดีนั้น ย่อมไม่เห็นแก่ตัวและไม่รีบร้อน เขารู้ดีว่าการกระทำให้อื่นๆ ซึ่งในคุณงามความดีนั้น ต้องอาศัยเวลา” (Dhirendra Mohan Datta, 1972) คำพูดสั้นๆ แต่เต็มไปด้วยความหมายของคานธี พิสูจน์ให้ชาวโลกได้เห็นถึงความวิริยะ มุมานะ ประกอบคุณงามความดี เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต เป็นเครื่องเตือนสติในการลดทอนกิเลส “เรามีชีวิตเพื่ออยู่ไม่ใช่เพื่อกิน และตกแต่งร่างกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์อันสวยสดงดงาม เราจะทำทุกอย่างพอเพื่อให้ชีวิตอยู่รอดเท่านั้น ชีวิตของเรามีค่าก็ต่อเมื่อสามารถบังคับจิตใจให้ควบคุมร่างกาย ให้ได้รับสิ่งที่พอประทังชีวิตเท่านั้น มีคนจำนวนมากที่ทำให้ชีวิตพินาศไปกับการกินดีอยู่ดีแบบคนมีอันจะกิน” การมีความสมถะ ถ่อมตน ไม่ทะเยอทะยาน ไม่ระแวงสงสัยในผู้อื่น เป็นผู้มีความหนักแน่น มั่นคง จริงใจ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมแอบแฝงความไม่เห็นแก่ตัว (Mahatma Gandhi, 1985) หมู่บ้านหรือชุมชน เป็นจุดเริ่มต้นของการแก้ปัญหาและการพัฒนาสังคมและการให้ความรักแก่คนทุกจำพวกโดยเท่าเทียมกัน แสดงให้เห็นความเป็นผู้ยิ่งใหญ่ของคานธี บุคลิกภาพของบุรุษผู้ยิ่งใหญ่นี้ มีความสอดคล้องกับคำว่าสันติภาพเป็นอย่างยิ่ง

ความพากเพียร ทุกอย่างที่จะสำเร็จ ไม่ใช่บังเอิญๆ และก็มักให้สิ่งนั้นเกิดขึ้น สิ่งนั้นก็เกิดขึ้นเป็นไป เพราะฉะนั้นจึงต้องมีวิริยะ มีความเพียรที่จะกระทำสิ่งนั้นให้เกิด ให้สำเร็จได้

สติผลกับการสร้างสันติภาพ

สติจดจ่อตั้งมั่นอยู่ในเรื่องนั้นๆ มีศรัทธาวิริยะแล้วอาจที่จะหลงไปได้เชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกก็มี เพียรพยายามในสิ่งที่ผิดก็มี ถ้าหากสติไม่ควบคุมไว้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควรสิ่งนั้นผิดหรือถูก ความหวังสูงสุดของคานธีก็คือ การได้เป็นสุภาพบุรุษอังกฤษ สวมหมวก Top Hat ถือไม้เท้าหัวเหลี่ยมเงิน เรียนเดินรำ สีไวโอลิน และเรียนภาษาฝรั่งเศส ทว่าสิ่งเหล่านี้ คือสิ่งที่คานธีได้รับกับเป็นเพียงสิ่งใหม่ๆ ที่ได้ประสบพบเจอและเรียนรู้กลับไม่ได้ทำให้คานธีหวนไหวในความเจริญที่แตกต่างอินเดียบ้านเกิด คานธีกลับใช้ชีวิต สมถะ รับประทานอาหารมังสวิรัต

คานธีพูดถึงคตินอันหนาวเหน็บนั้นให้ฟังในเวลาต่อมาว่า เป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ที่สุดในชีวิต คานธีคิดจะกลับไปอินเดียแต่ปฏิเสธความคิดนั้นเพราะเห็นว่าเป็นการขี้ลาด เขาคิดว่าจะยอมรับความไม่เท่าเทียมกันนั้นแต่ก็ขัดกับความรู้สึกของตนเอง เขาคิดว่าจะใช้กำลังเข้าต่อสู้ แต่ก็ต้องล้มเลิกเพราะไม่สมควร ทางเลือกเพียงอย่างเดียวที่เหลือก็คือ “อยู่และต่อต้าน” ในวันรุ่งขึ้นเขาจับรถไปอีกขบวน สัปดาหต่อมาเขาจัดประชุมผู้อพยพชาวอินเดียขึ้น ด้วยวัย 24 ปี ความคิดอ่านของคานธีเติบโตเกินตัว เพื่อจะฝ่าฟันอุปสรรคซึ่งใหญ่ขึ้น สิ่งนี้ทำให้เขารู้สึกว่าตัวเองมีความหมาย เขาต้องอยู่ต่อไป ต้องต่อสู้เพื่อสิทธิของชาวอินเดีย และในท้ายที่สุดเพื่อสิทธิของคนผิวดำทุกคน และนั่นคือจุดเริ่มต้นของมหาตมะ เมื่อคานธี เริ่มวิวัฒนาการตัวเองเป็นมหาตมะผู้ยิ่งใหญ่ (Bhikhu Parekh, 2001)

สำหรับคานธี ศาสนาเป็นเรื่องของวิธีที่คนคนหนึ่งใช้ชีวิต ไม่ใช่สิ่งที่เขาเชื่อ ศาสนาเกี่ยวข้องกับศรัทธาที่ผ่านการใช้ชีวิตละมีชีวิต มนุษย์จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยกัน ทุกการกระทำทุกกิจกรรมของมนุษย์จึงเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ทั้งกับตนเองและผู้อื่นการกระทำของมนุษย์กระทบผู้อื่นและหล่อหลอมบุคลิกและวิถีชีวิตของผู้กระทำ อีกทั้งอิทธิพลต่อความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เมื่อมนุษย์พัฒนาตนเอง ก็จะปลูกผู้อื่นให้ตระหนักถึงศักยภาพของตน เป็นแรงบันดาลใจสนับสนุนและส่งเสริมผู้อื่นด้วยเช่นกัน เมื่อล้มเหลวผู้อื่นก็ได้รับความเสียหายไปด้วย

สมาธิผลกับการสร้างสันติภาพ

นางปุตลิบา มารดาของคานธี เป็นผู้หญิงที่มีอิทธิพลต่อคานธี นางอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ไม่เคยได้เข้ารับการศึกษามาจากโรงเรียนใดๆ แต่นางมีปัญญาความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ชีวิต นางเป็นคนซื่อสัตย์และเคร่งศาสนา นางได้ปลูกฝังให้คานธีรู้จักความรับผิดชอบและมีวินัยในชีวิต ไม่ใช่มีวินัยแบบออกคำสั่งอย่าง

ทหาร แต่เป็นวินัยในตัวเอง อันเกิดจากการตระหนักรู้ทางจิตวิญญาณ โดยนางจะสอนด้วยการปฏิบัติให้เห็นมากกว่าสอนด้วยการออกคำสั่ง นางไม่เพียงแต่สวดมนต์เป็นกิจวัตรประจำวัน แต่ยังแปรเปลี่ยนคำสวดภาวนานั้นไปเป็นการปฏิบัติและการดำเนินชีวิต

“จิตที่ขาดการควบคุมนั้นเปรียบเสมือนเรือนของผีร้าย” คำสอนของมารดา คานธี ซึ่งจะเห็นผลกระทบของจิต ที่ขาดการควบคุม เวลาที่พ่ายแพ้ต่อสิ่งชั่วร้ายทั้งหลาย มนุษย์จะบอกตัวเองว่า ขาดมันไม่ได้ การยอมละวางและรู้จักใช้ชีวิตโดยปราศจากของบางอย่างนั้น คือวิธีควบคุมจิตใจ การจะละเว้นจากของบางอย่างที่ชอบมากๆ ไร้สักพักหนึ่ง แล้วตั้งใจรักษาสัจย์ที่ให้ไว้อย่างจริงจัง โดยปกติเวลาจะสมานทานศีลพวกนี้เมื่ออยู่ในสถานที่แห่งการภาวนา โดยขอให้พระผู้เป็นเจ้าเป็นพยาน เพื่อที่ว่าหากละเมิดคำปฏิญาณ ก็แสดงว่าไม่มีความซื่อสัตย์ต่อตัวเอง และต่อพระเจ้าด้วย

การที่มารดาของคานธีมีทัศนคติมุ่งรับใช้และเสียสละ เพื่อขัดเกลาดนเองและเกื้อกูลผู้อื่น ทั้งยังทำสิ่งเหล่านี้ด้วยรอยยิ้มได้ส่งผลถึงคานธี ประสบการณ์ที่ได้รับในวัยเด็ก เป็นแรงบันดาลใจให้คานธีแสวงหาสัจธรรมชั้นสูง ตระหนักถึงอันสสของการสวดภาวนา มีวินัยและความจริงจังในการแสวงหาความจริง (Gandhi)

เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ คานธีตระหนักถึงความสำคัญของการสมานทานและตั้งใจรักษาสัจจะเพื่อรักษาศรัทธาให้บริสุทธิ์ เช่น ความตั้งใจในการอดอาหารสอนให้รู้ว่าไม่ต้องตกเป็นทาสของอาหาร สามารถเป็นนายเหนือความติดใจในรสอาหาร ก็จะทำให้เป็นนายทั้งกายและใจ คานธีให้ความสำคัญเรื่องการมีวินัยในเรื่องต่างๆ ไปโดยเฉพาะในเรื่องการติดในรสอาหารแล้ว ถือเป็นเรื่องจำเป็นต่อความเข้าใจและฝึกฝนหลักอหิงสา เพราะเป็นการเรียกร้องให้ต้องอดทนต่อความยากลำบากขาดแคลนปัจจัยพื้นฐานทั้งปวง เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมและเพื่อเปลี่ยนแปลงจิตใจของฝ่ายตรงข้าม

คานธีจัดเวลาของตัวเองเพื่อสวดมนต์เป็นประจำทุกวัน การสวดมนต์นี้จะมีทั้งพิธีทางศาสนาฮินดูหรือศาสนาอื่น โดยจะใช้บทสวดจากทุกศาสนาสำคัญ ที่มีอยู่ในโลก ส่วนคนที่เข้าร่วมก็มาจากต่างศาสนากัน พิธีสวดมนต์มักกระทำขึ้นกลางแจ้ง หรือในห้องซึ่งผู้คนได้สองถึงสามร้อยคน โดยไม่มีการใช้สัญลักษณ์ทางศาสนาใดๆ และจะทำตามเวลาที่กำหนดไว้ชัดเจนในช่วงเช้าหรือเย็น ในทุกๆ แห่งที่คานธีพักอยู่ เพื่อที่ว่าใครที่สนใจก็สามารถเข้าร่วมได้ โดยจะมีคนต่างวรรณะ ต่างศาสนา ทุกสาขาอาชีพมาร่วมสวดมนต์ด้วยจำนวนคนที่มาร่วมสวดมนต์บางครั้งก็ถึงหลักพัน

เป้าหมายสูงสุดของชีวิต คือการเติบโตทางจิตวิญญาณ และชำระตนให้บริสุทธิ์ เรื่องเพศเป็นเพียงบันไดขั้นหนึ่งของชีวิต เช่นเดียวกับการแสวงหาทรัพย์สมบัติและความสุขในชีวิต ที่เราทุกคนต้องผ่านไปให้ได้ เพื่อจะกลายเป็นมนุษย์ที่ประเสริฐกว่า หนทางที่บรรลุมรรคทางจิตวิญญาณ และความหลุดพ้นขั้นสูงสุด ไม่อาจกำหนดได้จากจำนวนครั้งที่เราสวดมนต์ แต่ด้วยการมีวินัยที่เราต้องฝึกฝนในทุกด้านของชีวิต และความพยายามอย่างต่อเนื่อง ก็จะทำให้จิตใจและจิตวิญญาณเข้มแข็ง โดยอาศัยความอ่อนน้อมถ่อมตนและยึดมั่นในความจริง “ข้าพเจ้าไม่ต้องการให้บ้านของข้าพเจ้ามีผนังล้อมทุกด้านและหน้าต่างปิดสนิท ข้าพเจ้าต้องการ

ให้วัฒนธรรมของทุกดินแดนพัฒนาไปทั่วบ้านอย่างเสรีเท่าที่เป็นไปได้ แต่ข้าพเจ้าปฏิเสธที่จะถูกวัฒนธรรมใดก็ตามพัฒนา” (Bhikhu Parekh, 2001)

ปัญญาพลกับการสร้างสันติภาพ

มหาตมะ คานธี (Mahatma Gandhi) ผู้นำที่ต่อสู้เพื่อเอกราชของชาวอินเดียด้วยวิธีอหิงสา มีแค่ 2 มือเปล่ากับความมุ่งมั่นไม่หวั่นต่อเหตุการณ์ใดๆ อังกฤษต้องยอมคืนเอกราชให้กับอินเดีย ภาวะความเป็นผู้นำในแบบของคานธีนี้ไม่ได้มาเพราะพรสวรรค์ แต่ได้มาเพราะความมุ่งมั่นและกล้าแสดงออกถึงจุดยืนของตัวเอง คานธีกลายเป็นผู้นำในแบบครองใจผู้คนด้วยการกระทำไม่ใช่การใช้อำนาจใดๆ มาบังคับ เมื่อครองใจคนให้ศรัทธาในตัวเขาได้แล้วก็ไม่ยากที่จะนำพาผู้คนไปสู่เป้าหมายใหญ่ที่ต้องการ

บุคคลในประวัติศาสตร์อินเดียที่ทุ่มเทจิตวิญญาณ เพื่ออิสรภาพของชาวอินเดียและความเท่าเทียมกันของมนุษย์จากชีวิตประวัติของมหาตมา คานธี สามารถแสดงให้เห็นมรดกตกทอดในเรื่องสิทธิมนุษยชน การเรียกร้องสิทธิและเสรีภาพของมหาตมา คานธี ได้ในหลากหลายแง่มุม อาทิเช่น

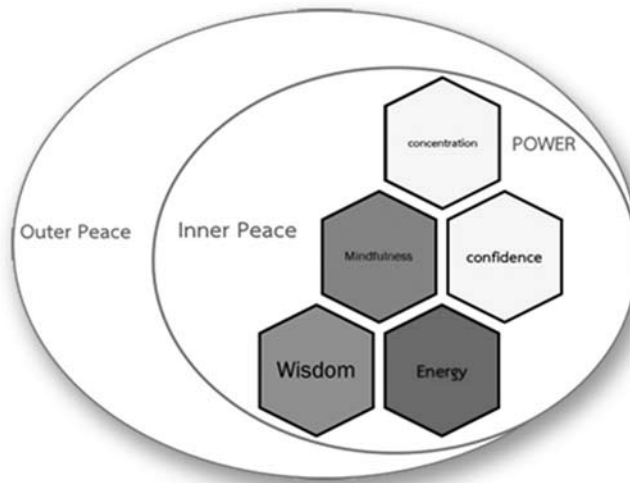
1) ความเท่าเทียมกันในการใช้ทรัพย์สินสาธารณะ เช่น รถไฟที่แม้คนด่าจะมีเงินซื้อตั๋วชั้นหนึ่งแต่ก็ไม่มีสิทธิจะนั่งชั้นเดียวกับคนผิวขาว ทำให้คานธีพยายามหาทางกำจัดความอยุติธรรม ไม่ต้องก้มหัวให้กับสิ่งที่กำลังละเมิดสิทธิมนุษยชน

2) ความเท่าเทียมกันในเพศสภาพ ไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิงทุกคนล้วนเป็นมนุษย์เช่นเดียวกัน กฎหมายใหม่ของอังกฤษในอินเดียละเมิดสิทธิสตรี และในประเทศอินเดียก็มีการกดขี่เพศหญิง คานธีจึงเรียกร้องให้ผู้หญิงมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อสังคมได้เท่าเทียมกับผู้ชาย สามารถปลดปล่อยสตรีนับล้านให้เป็นอิสระและเป็นพลังเสริมอย่างใหม่ให้แก่มวลชน

3) สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรและวัตถุดิบ อินเดียภายใต้การปกครองของอังกฤษ คนอินเดียถูกกีดกันไม่ให้เข้าถึงวัตถุดิบของตนเองโดยเฉพาะเกลือ คานธีปลุกให้ชาวอินเดียลุกขึ้นจากการถูกกดขี่และวางแผนการต่อต้านการเก็บภาษีไม่เป็นธรรมของอังกฤษ ให้ทุกคนจะมีสิทธิในการเข้าถึงสิ่งที่ตนเป็นของประเทศตนได้ตรง

4) สิทธิมนุษยชนในด้านความเท่าเทียมกันโดยไม่แบ่งชนชั้นและวรรณะ ศาสนาพราหมณ์ ฮินดูมีความเชื่อเรื่องชนชั้นในสังคม หากฝ่าฝืนจะได้รับโทษหรืออาจขับออกจากวรรณะได้ คานธีเป็นบุคคลที่ปฏิเสธระบบชนชั้นวรรณะ ถือว่าทุกคนเท่าเทียมกันจึงได้เปลี่ยนแปลงระบบชนชั้นของอินเดีย ทำให้การถูกกดขี่และสิ่งที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ในประเทศอินเดียได้รับความชอบธรรมมากขึ้น โดยยึดหลักอหิงสาที่ประกอบด้วยหลักการแห่งความรัก ความอดทน ความกล้าหาญ ความบริสุทธิ์และความซื่อสัตย์

ทุกคนจะมีภาวะความเป็นผู้นำเกิดขึ้นตามธรรมชาติแห่งวัย เพียงแต่ว่าเรามักจะแสดงออกถึงความเป็นผู้นำที่แตกต่างกันออกไป แต่การที่เราจะครองใจผู้ตามให้มากที่สุด ด้วยวิธีที่ทรงพลังที่สุดก็คือการปฏิบัติตัวให้พวกเขาได้เห็นเป็นแบบอย่าง เช่นเดียวกับมหาตมะคานธี ปฏิบัติตัวจนทุกคนเกิดความเลื่อมใสในตัวเขา และที่สำคัญที่สุดคือความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคใดๆ สามารถแสดงได้ดัง แผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แนวทางการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติ

สรุป

มหาตมะ คานธี สร้างสันติภาพด้วยหลักการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง โดยใช้หลักอหิงสาและสัตยาเคราะห์ ที่ต้องอาศัยความรักในเพื่อนมนุษย์ แม้ว่าผู้นั้นจะเป็นศัตรู การใช้ความไม่รุนแรงนี้เป็นการใช้ความศรัทธาความเชื่อ ความวิริยะอุตสาหะ สมานะ สติ ปัญญา ด้วยความเชื่อความศรัทธาที่แน่วแน่ในคุณงามความดีว่าทำได้ดี เมื่อศรัทธาว่ามนุษย์ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ตลอดระยะเวลาในแอฟริกาใต้ของคานธี ทำให้การรวมตัวของคนอินเดียที่เข้ามาอยู่ในแอฟริกาใต้ มีสิทธิเสรีภาพมากขึ้นโดยการเรียกร้องตามแนวของคานธี เรื่องสัตยาเคราะห์ การรวมกันเป็นกลุ่มสามารถเป็นแรงกดดันได้ไม่มากนักแต่กระนั้นจำต้องอาศัยพลัง คือ หัวใจ ความอดกลั้น ของชาวอินเดียที่อาศัยในแอฟริกาใต้อีกด้วย การใช้ความพยายามในด้านการเรียกร้องของ คานธี เห็นเป็นรูปธรรม และเป็นประโยชน์แก่คนในชนชาติอินเดียในแอฟริกาใต้และยังผลให้เกิดแก่คนในชนชาติอื่นอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้นำที่ยึดมั่นค่านิยมหลักเรื่องสัจจะความจริง และอหิงสา ไม่เคยยอมประนีประนอมในหลักการนี้ ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์แบบไหน สัจจะและอหิงสาล้วนเป็นปรัชญาด้านศีลธรรม คานธีเชื่อว่าตัวเองไม่ได้มีอะไรใหม่มาเผยแพร่แก่โลก ค่านิยมเหล่านี้มีมาพร้อมกับมนุษย์เรา แต่สิ่งที่เป็นวนัตกรรมของคานธี คือ การ

ทดลองใช้ค่านิยมที่เชื่อมั่นว่าถูกต้อง ในขอบเขตที่กว้างขวางมากที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ นำค่านิยมที่เคยยึดมั่น อยู่ภายในตัวเองออกไปสู่พื้นที่สาธารณะ

ข้อเสนอเชิงวิชาการ

1. ควรวิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของมหาตมะ คานธี ในการสร้างสันติภาพ มุ่งเน้น การสร้างสันติภาพโดยปราศจากความรุนแรง
2. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงและอิทธิพลโดยอ้อมต่อการสร้างสันติภาพของ มหาตมะ คานธี ตามแนวพุทธสันติ

References

- Adiwattanasit, C. (1981). *History and Social Concepts*. Bangkok: Kasetsart University.
- Bhikhu Parekh. (2001). *GANDHI: Very Short Introduction*. UK: Oxford University Press.
- Dhirendra Mohan Datta, (1972). *The Philosophy of Mahatma Gandhi, Third Priming*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Gandhi, M. (1985). *The Answer to the Village, Rossana Kositrakul*. (2nd ed). Bangkok: Komolkeemthong Foundation.
- Louis Fischer. (1982). *Gandhi His life and message for the World*. England: Penguin Books.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tipitaka*. Bangkok: MCU Press.
- P.A. Payutto. (2015). *Dictionary of Buddhism*. (24th ed.). Bangkok: MCU Press.
- Satha-anan, C. (1991). *Challenge the alternative: Violence and Non-Violence*. Bangkok: Komolkeemthong Foundation.
- Satha-anan, C. (1986). *Violence against peace in Peace Studies and Conflict Resolution* Bangkok: Chulalongkorn University.
- Kho, James. (2002). *Guide the process of managing disputes*. Watthanasap, W. tr.. Nonthaburi: King Prajadhipok's Institute.